

KOLLÁR ALBIN

Három küzdelmes esztendő

Hitvalló iskolánk történetének utolsó három éve

A második világháborús hadműveletek még nem értek véget, amikor – Kocher László főjegyző 18/1945. számú jelentése szerint – 1945. február 26-án 240 gyerek részvételével ismét megindult a tanítás Dunakeszi római katolikus elemi iskolájában.¹ A tanítás megkezdése annak ellenére történt, hogy az iskola súlyos károkat szenvedett a harcok idején.² A háborús körülmények miatt, megfelelő feltételek híján településünkön csak ekkor kezdődött az 1940. évi XX. törvény által elrendelt iskolafejlesztési munka, mely szerint a meglévő hatosztályos népiskolákat nyolcosztályos népiskolákká kell fejleszteni.

A következő, 1945/46-os tanévben 40 diákkal, koedukált ötödikes általános iskolai osztály szerveződött a római katolikus elemi iskolán belül. Ekkor az iskola 8 tantermében 491 diák tanult. A 11 fős tantestületnek négy szerzetesnővér tagja volt. Az iskola igazgatója ekkor Bajnok Géza volt, az intézmény fenntartásával kapcsolatos feladatokat, az iskolaszék elnökeként, Fieszl János esperes-plébános látta el.

Évzáró jelentés a római katolikus iskola 1945/46-os tanévééről

Az 1945/46-os tanévvel küzdelmes három év kezdődött a hitvalló iskolák életében. A kommunista propaganda a vallásos nevelés lejárására törekedett. Egyre másra olyan

rendeletek jelentek meg, amelyek célja az egyházi iskolák ellehetetlenítése volt. A proletárdiktatúrát célul kitűző politikai erők az egységes iskola, egységes oktatás–nevelés, egységes ifjúsági mozgalom erőszakos megteremtésére törekedtek. A háború utáni időszakban a hagyományos ifjúsági szervezetek: az önképzőkörök, a sportkörök, a cserkészlet, a Mária kongregáció folytatták életüket, azonban a baloldali vezetés alatt álló belügyminisztérium adminisztratív intézkedésekkel korlátozta a hitvalló iskolák működését.³ Ennek szellemében már 1946-ban nyugdíjazták a dunakeszi katolikus népiskola igazgatóját, a példás szakmai múlttal bíró Bajnok Gézát.⁴ Az ő munkájának folytatására az egyházmegyei főhatóság – Fieszl János javaslatára – Bottló Vince tanárt nevezte ki.⁵

1946 augusztusában, a különböző jellegű általános iskolák együttműködése jegyében történt a Dunakeszi–alagi társulati koedukált polgári iskola és a katolikus népiskola egyesítése. A polgári iskola az 1945/46-os tanévben már nem indíthatott első osztályt, így ott három évfolyamon folyt a tanítás. Az iskolák egyesítését Fieszl János is támogatta, hisz a népiskola alakuló felső tagozata számára sokat jelentett a polgári iskolai tanításra képezett tanárok szakmai tapasztalata,⁶ ugyanakkor az anyagi gondokkal küzdő polgáriban tanítók is megőrizhették állásukat. A polgári társulati iskolával érkezett tanárok: Schneider Anna, Süttő Artúrné, Tanay Béláné Szász Magdolna, Bottló Vince. A katolikus elemi népiskola új megnevezése katolikus elemi iskola lett. A tanítás ettől az évtől két helyen folyt: a „polgárisok” a János utcai, a katolikus általános iskolások pedig továbbra is a régi, Erzsébet királyné utcai épületben tanultak. Az egyesített két iskolatípus tanárai összhangban működtek, amire biztosíték volt az is, hogy mindkét tantestületnek tagja volt Szakáll László és az a tény is, hogy a János utcai épületben kapott otthont a Pandúr József által már több mint egy évtizede vezetett 834. számú Fráter György Cserkészcsapat. A polgáriban és az elemiben is Delia István volt a hitoktató.

A katolikus és a polgári iskola pecsétje

1 Pest megyei Levéltár, Dunakeszi közigazgatási iratok. V. 1031 D. b. / Kijegyzeteltes: Ágoston András.

2 Dunakeszi Főplébánia Levéltára, Historia Domus, II. 1917- 1971. 69.

3 Mészáros István: *Kimaradt tananyag, Diktatúra és az egyház 1945-1956 I.*, Márton Áron Kiadó, Budapest, 1993. 64-66.

4 Váci Püspöki Levéltár (továbbiakban: VPKL) Bajnok Géza nyugdíjazása, Schola Dunakeszi, 1945/563.

5 VPKL., Bottló Vince kinevezése, Schola Dunakeszi, 1947/2281.

6 VPKL., Schola Dunakeszi, Kétféle jellegű általános iskolák együttműködése, 1947/9238.

1947 tavaszán a diktatúrára törekvő baloldal kísérletet tett az addig minden iskola tantervében kötelező hitoktatás fakultatívvá nyilvánítására. Ez a kísérlet még sikertelen volt, viszont már nem működhetek a katolikus ifjúsági szervezetek, a katolikus tanítók és tanárok szakmai szövetségei, nem jelenhettek meg a katolikus nevelési szaklapok sem. Nem kaptak kiadási engedélyt a Szent István Társulat tankönyvszerkesztősege megbízásából készített tankönyvek kéziratai.⁷ 1948 nyarán bekövetkezett az elkerülhetetlen, az országgyűlés megszavazta az iskolák államosításáról szóló 1948. évi 33. törvényt. (4885 iskola került ezzel a törvénnyel az állam birtokába, ebből 3148 tartozott a katolikus egyházhoz, beleértve felszerelésüket, berendezésüket is. Hatalmas anyagi érték került minden ellenszolgáltatás nélkül a már proletárdiktatúrává átalakított pártállam birtokába.)⁸

A
DUNAKESZI-ALAGI TÁRSULATI KOEDUKÁCIÓS
POLGÁRI FIÚ- ÉS LEÁNYISKOLA
ÉS A
DUNAKESZI-I
RÓM. KAT. ÁLTALÁNOS ISKOLA

ÉVKÖNYVE

AZ 1946-47. TANÉVRŐL

A tanári testület névsora

A tanór neve, képeztése, alkalmazásának minősége	Szolgálati év		Mely tárgyakat,	
	összes	ennél az intézetn.	Általános V. fiú	Általános V. leány
Bottló Vince áll. polg. isk. és róm. kat. ált. isk. igazgató (világi) Számтан, természettan, rajz, széprás	21	1.5		
Schneider Anna áll. polg. isk. tanár. (világi) Számтан, természettan, torna	7	1.5	Számтан 3	Számтан 3
Sütő Artúrné Kugel Irén rendes tanár (világi) Magyar, történelem, földrajz	16	16	Német 3	Német 3
Szász Magdolna áll. polg. isk. tanár (világi) Történelem, földrajz	2	2	Történelem 2	Történelem 2
Szénási Irméné Béli Leona rendes tanár Magyar, történelem, torna	4	4	Magyar 6	Magyar 6 Szabad besz. 1.
Tanay Bélané Nagy Margit rendes tanár Földrajz, természetrajz, torna	8.5	6	Magyar 6 Földrajz 3	Természetrajz 3 Szabad besz. 1
Váradi M. Aquinata szerzetes nővér, tisztelendő főnöknő		1		Magyar 6 Földrajz 3
Pandúr József kántor-tanító	13	12	Term. 2 rajz 2, Szabad besz. 1, Műhely gy. 3, Gyűds. gyak. 3	Rajz 2
Szakáll László tanító	10	8	Ének 2 Torna 2	Ének 2 Torna 2
Dr. Bíró Elemér közs. t. orvos		1		
György M. Leonilla szerzetes, iskolanővér		1		Háztartásf. 2
Vereb M. Columba szerzetes, iskolanővér		1		Háztartásf. 1
Della István r. kat. lelkész órándó hitoktató		4	Hittan 2	Hittan 2
Balla István ref. lelkész		1		összevontan
Giczi Kálmán agh. ev. hitokt.		1		összevontan

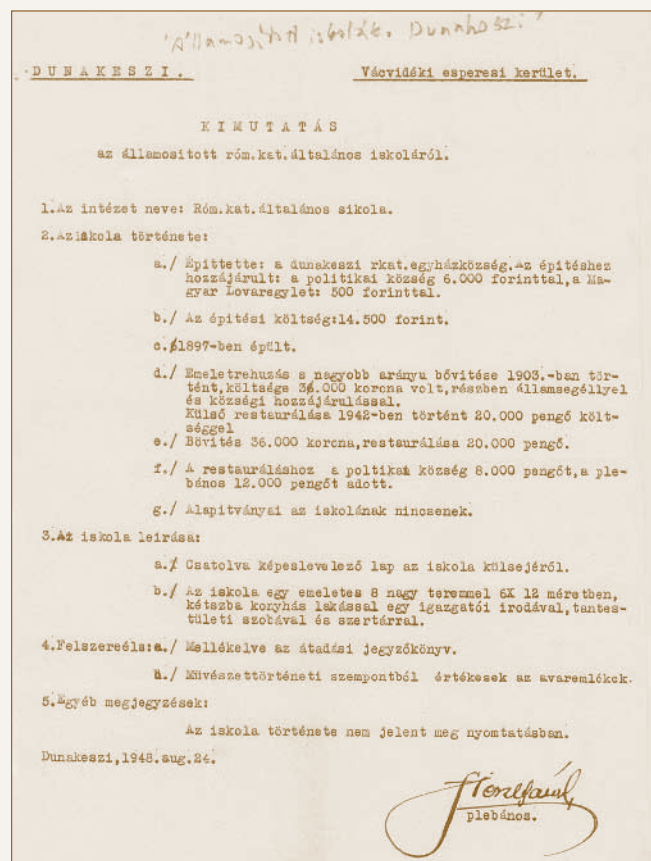
Az egyesített katolikus és polgári iskola 1946/47-es évkönyve a tanári kar névsorával

7 Mészáros István: *A katolikus iskola ezeréves története Magyarországon*, Szent István Társulat, Bp., 2000., 290.

8 Mészáros István: *Kimaradt tananyag, Diktatúra és az egyház 1945 -56.*, Márton Áron Kiadó, Bp., 1993., 71.

Az egységesített dunakeszi iskola utolsó tanévében még jelentős személyi változások történtek: Bottló Vince igazgató a téli szünet idején felmondás, bejelentés nélkül elhagyta az iskolát. Igazgatói megbízást a Felvidékről érkezett Hubalik Károly kapott.⁹ A tanév elején érkezett a tantestületbe Vakulya M. Violanta szerzetes nővér. Ő a többi, már korábban itt működő rendtársával (Balogh M. Angyalkával, Gracza M. Editával, György Leonillával, és Várady M. Aquinátával) már csak ebben az évben taníthatott, hiszen a katolikus egyházi főhatóság megtiltotta valamennyi szerzetes tanítónak, tanárnak, óvónőnek az állami intézményekben való tanítást. (A rendelkezés 5000 szerzetesre vonatkozott.) A dunakeszi szerzetes tanítónők közül ketten 1948 ősztől a helyi járműjavító üzem „galván” részlegében helyezkedtek el.¹⁰ A felekezeti alkalmazású pedagógusok túlnyomó többsége állami státusba került. Az 1947/48-as tanévben az iskolát 594 diák látogatta. A 16 tanulócsoportban volt 49-es létszámú is! Az iskola neve 1948 ősztől Állami Általános Iskolára változott, igazgatója Pandúr József. lett.¹¹

Az államosítással az 1948-ig a település és a katolikus egyház által fenntartott több mint száz éves múlttal rendelkező iskola életében új korszak kezdődött. A keresztény szellemi- erkölcsi-lelki értékek alapján működő népiskolából diktatórikus rendszer által irányított, beszűkített célok megvalósításáért működő intézmény jött létre.

Ficszl plebános kimutatása az államosított katolikus iskoláról

9 VPKL., Bottló Vince távozása, Schola Dunakeszi, 1948/251.

10 Dobrovits István 2017. április 12-i szóbeli közlése.

11 A sokoldalú, mindig derűs, diákjai és nevelőtársai által szeretett tanár több évtizedes pedagógiai munkájának eredményeit városunk vezető testülete 1989-ben Dunakeszi Város Díszpolgára címmel ismerte el.